

Werkstuk voor onderbouw voortgezet onderwijs (klas 1, 2 en 3)

Wat doet de landmacht? Welke beroepen zijn er bij de landmacht? Wat is de Koude Oorlog? Welke missies zijn er? Wat doen de Verenigde Naties? Hoe verliepen de missies in Bosnië, Kroatië, Irak? Wat deed Nederland in Afghanistan?

Hier vind je antwoord op je vragen. Veel succes met je werkstuk of spreekbeurt.

Inhoud van dit schoolpakket:

1. Wat doet de landmacht?
2. De Koude Oorlog
3. Missies
4. De VN
5. Bosnië en Kroatië
6. Golfoorlog
7. Irak
8. Afghanistan

1. Wat doet de landmacht?

De Nederlandse overheid stuurt Nederlandse militairen naar gebieden waar conflicten of spanningen heersen. Maar de militairen verlenen ook hulp in Nederland.

De landmacht is een onderdeel van de krijgsmacht. De krijgsmacht bestaat verder uit marine, luchtmacht en marechaussee (militaire politie).

Taken landmacht

De Nederlandse overheid stuurt Nederlandse militairen naar gebieden waar conflicten of spanningen heersen. Ze worden 'uitgezonden'. Maar ze verlenen ook hulp in Nederland.

De landmacht heeft 3 hoofdtaken:

- Wereldwijd een bijdrage leveren aan vrede, veiligheid en stabiliteit.
- Het Nederlandse grondgebied en dat van de NAVO-bondgenoten verdedigen.
- Civiele autoriteiten ondersteunen bij rechtshandhaving, rampenbestrijding en humanitaire hulp, zowel internationaal als nationaal.

Uitzending bij internationale conflicten of spanningen

Bij internationale conflicten en spanningen helpen militairen de vrede te bewaren of af te dwingen. Mensen in nood staan zij bij. Dit doen ze ook bij natuurrampen. In principe worden militairen in internationaal verband uitgezonden. Dat wil zeggen dat andere landen ook meedoen. Vaak dienen de Verenigde Naties een verzoek tot uitzending in.

Hulp bieden in eigen land

De landmacht verleent ook hulp in eigen land. Een paar voorbeelden:

- Het Explosieven Opruimingscommando ruimt bommen uit de Tweede Wereldoorlog.
- Militairen worden ingezet bij rampen zoals eerder bij de Bijlmerramp, de vuurwerkcramp bij Enschede, mond- en klauwzeer op boerenbedrijven (MKZ) en overstromingen.
- Bij de Vierdaagse legt de genie een brug aan over de Maas. Tienduizenden wandelaars steken daar het water over richting de finish in Nijmegen.

Een kleiner leger

Vroeger was de belangrijkste taak van de landmacht het verdedigen van het eigen grondgebied. Toen de Koude Oorlog eindigde, verdween de dreiging van een aanval op Nederland of West-Europa. Het was hierdoor minder belangrijk een groot leger paraat te hebben. Wél was er nog altijd veel onenigheid in de wereld, waarbij militairen de helpende hand konden bieden.

Doordat het leger nu kleiner is, is het makkelijker in te zetten in het buitenland. Het Nederlandse leger is gemoderniseerd en daardoor nog professioneler. Met kleine zelfstandige eenheden die snel ingezet kunnen worden in alle delen van de wereld. Bij de Koninklijke Landmacht werken ongeveer 18.000 beroepsmilitairen, 3.500 reservisten en 2.000 burgers.

Brede opleiding

Het is moeilijk om te voorspellen waar, wanneer en hoeveel militairen moeten ondersteunen in een conflict. Daarom krijgt het personeel van de landmacht een zo breed mogelijke opleiding. Zij oefenen met allerlei modern en hoogwaardig materieel. Op die manier kan de landmacht voor elke conflict een eenheid 'op maat' samenstellen.

Alleen beroepsmilitairen

Omdat de landmacht moest krimpen is in 1996 de opkomstplicht opgeschort. Vroeger moest iedere Nederlandse jongen die 18 werd zich laten keuren voor de militaire dienstplicht. Werd de jongen goedgekeurd dan kon de landmacht hem oproepen om zijn dienstplicht te vervullen. Hij moest dan 'opkomen voor zijn nummer'. Hij kon uitstel krijgen als hij een studie wilde volgen. Sinds 1996 werken alleen vrijwillig dienenden bij de landmacht. Het leger bestaat uit beroepsmilitairen.

Werving

Jaarlijks werft de landmacht zo'n 4.500 beroepsmilitairen. De landmacht heeft die nodig om de taken goed uit te voeren. Veel militairen kiezen ervoor om een paar jaar in dienst te gaan. Daarna zoeken ze een baan in de burgermaatschappij.

Werken bij de Landmacht

Het werken bij een organisatie als de landmacht is wel iets anders dan werken in een normale '9 tot 5 baan'. Het leven als militair is afwisselend, avontuurlijk, vaak veeleisend en soms ook lichamelijk zwaar. Je kunt naar een crisisgebied, waar ook ter wereld, worden uitgezonden. Bovendien doen je collega's regelmatig een beroep op je verantwoordelijkheidsgevoel.

Geschikt?

Niet iedereen is geschikt voor een baan als beroepsmilitair. Ben je dat wel dan krijg je er iets voor terug: een goed salaris en de mogelijkheid een studie te volgen op kosten van de landmacht.

Militair personeel: 'Wapens'

Soldaten vervullen verschillende functies binnen de landmacht. Afhankelijk van kennis en vaardigheden deelt de landmacht een militair in bij: infanterie, Korps Commandotroepen, cavalerie, artillerie, genie of verbindingdienst.

Infanterie

Van oudsher zijn dit de militairen die te voet vechten. De infanteristen worden ook wel grondtroepen genoemd. Deze soldaten beschikten vroeger over een geweer en traden in grotere groepen op om vijandelijke troepen uit te schakelen. Waar de cavalerie het gevecht aanging te paard, deed de infanterie dat te voet.

Inmiddels is de infanterie gemoderniseerd. Nog steeds treden de infanteristen te voet op, maar zij verplaatsen zich met wiel- en pantservoertuigen en helikopters over grotere afstanden. De infanterie maakt gebruik van verschillende wapens, onder meer geweren, mitrailleurs, anti-tankwapens en mortieren. Zij kunnen heel goed werken in moeilijk toegankelijk terrein, zoals bossen, bebouwing, jungle, bergen en zelfs op de Noordpool.

Cavalerie

Ook wel ruitervolk/paardenvolk genoemd is van oudsher de naam voor de militaire eenheid die zich te paard voortbewoog en te paard vocht. De cavalerie voert de verkenningstaken uit, waarbij ze gegevens verzamelen over de sterkte en plannen van tegenstanders maar ook over bevolking of terrein.

Artillerie

Soldaten van de artillerie schieten met kanonnen op doelen over grote afstanden, soms wel oplopend tot 30 kilometer. Ze zien de doelen waarop ze schieten niet, maar krijgen die informatie van waarnemers die vlak bij het doel zijn. Het is dan ook zaak voor hen om zo nauwkeurig mogelijk op het doel te schieten. De artillerie ondersteunt zo de infanterie en cavalerie.

Er zijn artilleristen die zijn gespecialiseerd in het uitschakelen van vliegtuigen en helikopters. Zij gebruiken daarvoor luchtdoelraketten.

Genie

De genie zorgt ervoor dat de eigen troepen zich zo snel mogelijk kunnen verplaatsen. Daarnaast zorgt dit landmachtonderdeel voor opbouw van kampen en herstel aan huizen, riolering, water- en stroomvoorziening.

Verbindingdienst

De verbindingdienst verzorgt de communicatie tussen alle troepen. Zij gebruiken de modernste apparatuur, zoals radar, stoorzenders, mobiele telefoons, navigatiesystemen en verschillende soorten computers.

Militair personeel: 'Dienstvakken'

Militairen van de 'dienstvakken' zorgen ervoor dat militairen van bijvoorbeeld gevechtseenheden hun taak zonder belemmering kunnen verrichten.

Lees hier welke ondersteuning militairen van de verschillende 'dienstvakken' bieden.

Logistiek

Dienstvak logistiek heeft een veelomvattende taak en zorgt onder meer voor:

- transport van mensen en materieel;
- bevoorrading van de troepen met levensmiddelen, kleding, munitie en brandstof.

Technische dienst

De technische dienst zorgt ervoor dat het militaire materieel in perfecte staat verkeert.

Geneeskunde

De geneeskundige dienst bestaat uit artsen en verpleegkundigen.

Militaire administratie

De militaire administratie zorgt voor:

- geldzaken;
- de administratieve verwerking van alles wat met personeel en materiaal te maken heeft.

Psychologen

De psychologen begeleiden de medewerkers van de landmacht en geven geestelijke hulp.

Sociologen

De sociologen onderzoeken gedrag. Ze geven bijvoorbeeld advies over de opleiding van het personeel.

Juridische dienst

De juridische dienst houdt zich bezig met wetten en regels waarmee de landmacht te maken heeft.

Burgerpersoneel

Bij de landmacht werken ongeveer 23.500 militairen (onder wie 3.500 reservisten) en ongeveer 2.000 burgerwerknemers. De meeste van hen zijn militair. Je kunt ook bij de landmacht werken als je geen militair bent. Dan ben je burgermedewerker.

Burgermedewerkers kom je overal in de organisatie tegen, maar ze hebben geen gevechtswaardigheid. Burgers werken bijvoorbeeld als webredacteur, technicus of beleidsadviseur. Ze werken net als militairen op verschillende niveaus, maar hebben geen rang.

Rangen

Elke militair heeft een bepaalde rang. Er zijn militairen met een leidinggevende rang (bijvoorbeeld officier) en militairen die de orders opvolgen (bijvoorbeeld soldaten).

Een beroepsmilitair heeft niet alleen een functie, maar ook een rang. Over het algemeen geldt: hoe meer verantwoordelijkheid je hebt, hoe hoger je rang. De rang of het niveau waarop je bij de Koninklijke Landmacht kunt werken hangt af van je opleiding. Net als het bedrijfsleven kent de landmacht verschillende werkniveaus, namelijk: soldaten en korporaals, onderofficieren en officieren. Rangonderscheidingstekens laten zien welke rang een militair heeft.

Soldaten en korporaals

De soldaten en korporaals zijn de vaklieden en voormannen van de Koninklijke Landmacht. Als soldaat of korporaal word je uitgezonden en moet je in teamverband zorgen voor vrede, veiligheid en vrijheid in de wereld. Ben je eenmaal aangesteld als soldaat of korporaal dan kun je doorgroeien.

Onderofficiëren (vakman, leider en instructeur)

Het onderofficierkorps varieert in rang van sergeant tot en met adjudant. Onderofficiëren zijn direct verantwoordelijk voor een groep van ongeveer 10 militairen. Ze werken in Nederland, maar ook in het buitenland, bijvoorbeeld tijdens een uitzending. Onderofficiëren worden opgeleid op de Koninklijke Militaire School (KMS) in Ermelo.

Officiëren (vakman, leider en manager)

De officier begint als pelotonscommandant en is dan verantwoordelijk voor een groep van ongeveer 30 militairen. Ze werken in Nederland, maar ook regelmatig in het buitenland, bijvoorbeeld tijdens een uitzending. Ze worden opgeleid op de Koninklijke Militaire Academie (KMA) in Breda. De rangen van officieren variëren van luitenant tot generaal.

2. De Koude Oorlog

De naam zegt het al: de Koude Oorlog was geen conflict waarin de landen elkaar met wapens aanvielen. De 2 grote tegenstanders, de Verenigde Staten en de toenmalige Sovjet-Unie, probeerden elkaar te overtreffen in soorten en aantallen wapens. Dit werd de 'wapenwedloop' genoemd. Ze wilden elkaar bang maken en hoopten op die manier een echte oorlog te voorkomen.

Wat was de Koude Oorlog?

In 1945 eindigde de Tweede Wereldoorlog. Eindelijk was het vrede. Maar al gauw begon een nieuwe oorlog: de Koude Oorlog. In de Koude Oorlog stonden de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie als vijanden tegenover elkaar.

Om de eigen positie te versterken, zochten de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie bondgenoten. Beide landen produceerden enorm veel wapens. Er was een voortdurende dreiging van een nieuwe wereldoorlog. Gelukkig is het nooit tot een rechtstreeks gevecht gekomen. De val van de Berlijnse muur en hervormingen in de Sovjet-Unie maakten een eind aan de Koude Oorlog.

Kernwapens

Beide supermachten hadden ook kernwapens. Kernwapens zijn allesvernietigend en kunnen van grote afstand afgevuurd worden. Wie de eerste bom zou werpen, kon verwachten dat zijn tegenstander dat niet op zich zou laten zitten. Veel mensen waren bang dat het einde van de wereld wel eens heel dichtbij kon zijn.

Oost versus West

Het Oosten was communistisch, het Westen democratisch. Niemand kon zomaar de grens tussen Oost- en West-Europa oversteken. De scheiding tussen oost en west heette symbolisch het 'ijzeren gordijn'.

Het Oosten bestond uit de Sovjet-Unie, verschillende Oost-Europese landen en andere communistische gebieden zoals China. Het Westen bestond voornamelijk uit de Verenigde Staten en West-Europa.

Het Oosten was communistisch

De communisten wilden een maatschappij zonder rangen en standen. Geld en goederen moesten gelijk verdeeld worden onder de mensen. Er was meestal geen plaats voor meningen die afweken van wat de communisten wilden. De communisten vormden daarom de enige politieke partij in het land.

Het Westen was democratisch

In een democratie is plaats voor verschillende politieke partijen. De mensen mogen stemmen. Iedereen heeft recht op een eigen mening en een eigen keuze.

Het IJzeren Gordijn

Het IJzeren Gordijn was de scheiding tussen Oost- en West-Europa. De Oost-Europeanen moesten van de communisten aan hun eigen kant van het ijzeren gordijn blijven. In de hoofden van veel mensen was er een scheidslijn tussen oost en west. Mensen dachten in termen van 'wij' en 'zij'. Hierbij waren 'wij' natuurlijk de 'goeden' en 'zij' de 'slechten'.

Machtsblokken

Een kenmerk van de Koude Oorlog was het vormen van machtsblokken. Zo richtten de West-Europese landen, Canada en de Verenigde Staten in 1949 de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) op. De Oostbloklanden en de Sovjet-Unie vormden vanaf 1955 het Warschaupact.

De NAVO moest het gevaar van het communisme, het 'rode gevaar', afwenden door middel van afschrikken. Het Warschaupact verdedigde zich tegen het kapitalisme.

Nederland

Nederland oriënteerde zich na de Tweede Wereldoorlog sterk op de Amerikaanse buitenlandse politiek. Zo werd Nederland lid van de NAVO en hoorde het land tot de oprichters van de latere West-

Europese Unie. De West-Europese Unie was een militair bondgenootschap van een aantal landen in West-Europa. De vrees voor het 'rode gevaar' was in Nederland duidelijk aanwezig.

De landmacht

De Koude Oorlog had veel invloed op de taak en samenstelling van de landmacht. De landmacht was er niet meer alleen om het Nederlandse grondgebied te verdedigen. Als lid van de NAVO moest Nederland ook een bijdrage leveren aan de bescherming van West-Europa tegen een mogelijke inval van Sovjettroepen.

Verdediging van de Noord-Duitse laagvlakte

Eind jaren '50 kreeg de landmacht kernwapentaken en in de jaren '60 werd de 41 Gemechaniseerde Brigade (41 Mechbrig) in West-Duitsland gelegerd. Het voornaamste doel van de Nederlandse brigade was de verdediging van de Noord-Duitse laagvlakte. Bovendien opereerde de Koninklijke Landmacht toen al met eenheden van de Duitse landmacht in het Duits-Nederlandse legerkorps.

Het einde van de Koude Oorlog

Op 9 november 1989 viel de Berlijnse muur. Voordat de officiële sloop begon, gingen veel mensen alvast met mokers en beitels naar de muur. Ze wilden de scheiding tussen Oost- en West-Berlijn zoveel mogelijk zelf met de grond gelijkmaken.

De beelden hiervan gingen de hele wereld over. Miljoenen mensen zagen op de televisie hoe Checkpoint Charlie, de beroemde controlepost tussen het oostelijke en westelijke stadsdeel, werd gesloopt.

Niet zomaar een muur die omver ging

De mensen waren buiten zinnen. Niet alleen in Berlijn, maar in grote delen van de wereld. Het was dan ook niet zomaar een muur die omver ging. De Berlijnse muur werd in 1961 gebouwd. De muur stond vanaf toen symbool voor een scheiding die verder ging dan de scheiding tussen Oost- en West-Berlijn. De Berlijnse muur stond symbool voor de spanningen tussen de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten.

Andere regimes vallen ook

De val van de Muur en het scheuren van het IJzeren Gordijn maakte in 1989 een einde aan het communisme in het Oostblok. Na Hongarije en Oost-Duitsland vielen ook de andere Oost-Europese communistische regimes als dominostenen. In Tsjecho-Slowakije vormde een burgerforum, dat vrijwel dagelijks demonstreerde, de oppositie. De demonstranten namen met de dag in aantal toe. De communistische leiding voelde zich ten slotte gedwongen om te vertrekken.

Roemenië

De omwenteling in Roemenië was gewelddadig. Dit in tegenstelling tot de omwenteling van Hongarije, Oost-Duitsland, Tsjecho-Slowakije en Bulgarije. De eerste protesten in Roemenië kwamen begin december uit de stad Timisoara. Het leger greep hardhandig in, maar de protesten sloegen toch over naar andere steden. Op 22 december 1989 ruimde de laatste communistische leider, de gehate Ceaucescu het veld. Enkele dagen later werden hij en zijn vrouw Elena zonder pardon doodgeschoten. Een van de laatste communistische bolwerken in het Oostblok was gevallen.

Na de Koude Oorlog

De toestand tijdens de Koude Oorlog was niet ideaal, maar wel redelijk stabiel. Beide machtsblokken wisten wie de vijand was en waar hij vandaan kon komen. De vijanden wisten waar ze aan toe waren.

Na de val van de muur veranderde dit. De Oostbloklanden stonden niet langer onder toezicht van de Sovjet-Unie. De Sovjet-Unie zelf viel uiteen. De wereld zag er na 1989 heel anders uit dan ervoor.

Een nieuwe wereldorde?

Toen Irak Koeweit in 1990 binnenviel (de Golfoorlog), konden de Verenigde Naties succesvol ingrijpen. Er was voor het eerst steun van zowel Amerika als Rusland. Het succes van het ingrijpen in de Golfoorlog leidde tot een nieuw optimisme. Met de 'Nieuwe Wereldorde' na de Koude Oorlog kunnen de Verenigde Naties verstoringen van de vrede voortaan snel en effectief oplossen. Dat dit toch niet zo makkelijk was bleek onder meer tijdens de conflicten in Bosnië, Kroatië en Kosovo.

De Nederlandse landmacht

Na de Koude Oorlog veranderde de landmacht drastisch van karakter. In 1996 werd de opkomstplicht opgeschort. Dit betekent dat de krijgsmacht geen burgers oproept om hun dienstplicht te vervullen zolang de veiligheidssituatie dat niet vereist. Sinds 1996 is de landmacht een beroepsleger.

Andere taken

De landmacht kreeg andere taken. Naast de verdediging van het Nederlands grondgebied en het leveren van een bijdrage aan vrede, veiligheid en stabiliteit in de wereld kreeg de landmacht een nieuwe hoofdtaak: het uitvoeren van vredeshandhavende of vredesafdwingende missies in VN- of NAVO-verband.

3. Missies

Er zijn landen waar het al oorlog is sinds de mensen het zich kunnen herinneren. Vaak zijn dat burgeroorlogen. Soms zendt de Nederlandse overheid Nederlandse militairen uit naar dit soort landen om te helpen proberen dat er vrede komt. Als militairen naar een ander land worden uitgezonden zijn ze 'op een missie'.

Soorten missies

De belangrijkste typen vredesmissies (of vredesoperaties) zijn:

- waarnemingsmissies;
- vredesafdwingende missies (peace-enforcement);
- vredeshandhavende missies (peacekeeping).

Gekleurde helmen en baretten

Organisaties gebruiken kleuren van helm, kleding en uitrusting om hun afkomst en bedoelingen duidelijk te maken. Ook kun je aan emblemen op voertuigen en kleding zien waar iemand bij hoort. Veel missies zijn echter niet zo zwart-wit te benoemen. Bij de missie die de landmacht nu in Uruzgan uitvoert, is bijvoorbeeld geen sprake van 2 strijdende partijen. De landmacht helpt de Afghaanse regering om de bevolking te beschermen tegen de Taliban en probeert, door een veilige omgeving te creëren, wederopbouw mogelijk te maken.

Taken tijdens vredesmissies

Tijdens een vredesmissie verrichten militairen geen taken die tot het werkterrein van politie en justitie behoren.

Algemene vredesmissietaken zijn:

- voetpatrouilles;
- voertuigpatrouilles;
- inrichten van controleposten;
- verzamelen van inlichtingen;
- verbeteren van het contact met de bevolking;
- een bijdrage leveren aan de opbouw van het land.

Verenigde Naties hebben geen eigen leger

Soldaten die meedoen aan een vredesbewarende missie zijn herkenbaar als 'VN-soldaten' door hun blauwe helmen of baretten. Ze worden ook wel 'blauwhelmen' genoemd. Toch zijn de soldaten niet echt in dienst van de Verenigde Naties (VN).

De VN beschikken zelf niet over een leger. Zodra de Veiligheidsraad van de VN militair ingrijpen nodig vindt, vraagt zij de landen die lid zijn van de VN om troepen beschikbaar te stellen. De soldaten die naar een crisisgebied vertrekken, worden dus door hun eigen regering gestuurd.

Overgang naar ander soort missie

Een vredesbewarende missie kan overgaan in een vredesafdwingende missie (peace-enforcing). De militairen wisselen dan hun blauwe helmen in voor (over het algemeen) groene helmen. De aard van een missie is zo voor iedereen duidelijk.

Beslissing over Nederlandse deelname

Stel, de Veiligheidsraad vindt militair ingrijpen in een bepaalde crisis nodig. Dan vraagt zij de VN-leden, waaronder Nederland, deel te nemen aan een vredesmissie. Deze vraag komt binnen bij het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het ministerie van Buitenlandse Zaken bekijkt de vraag samen met Defensie. Zij letten speciaal op:

- het belang dat Nederland heeft bij de missie;
- de steun van Nederlandse bevolking en het parlement (is er 'draagvlak?');
- de militaire doelen en organisatie van de missie;
- de risico's voor de uitgezonden militairen.

Advies

De minister van Defensie krijgt advies van:

- de Commandant der Strijdkrachten (CDS), de hoogste militaire adviseur van de minister;
- de betrokken commandanten van marine, landmacht, luchtmacht en marechaussee.

Het advies gaat over hoe Nederland kan deelnemen. Moet de Nederlandse krijgsmacht manschappen sturen? Of materieel? Moet man en macht ingezet worden? Is een kleinere bijdrage genoeg?

Nota

De ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie sturen samen een nota, waarin het advies verwerkt is, naar de ministerraad. De ministerraad licht het parlement in. Het is belangrijk dat een meerderheid van de Tweede Kamer (76 stemmen of meer) achter een vredesmissie staat. Anders zal de regering niet snel tot deelname aan een vredesmissie besluiten.

De kosten van vredesmissies

Militaire operaties kosten geld. Alle inwoners van Nederland betalen mee. De landen die lid zijn van de Verenigde Naties (VN) betalen lidmaatschap. De VN betalen met dit geld een deel van de operaties. Daarnaast betalen de VN een vergoeding aan deelnemende landen. Deze landen betalen zelf ook nog een deel van de kosten. Dit deel kan oplopen tot tientallen miljoenen euro's.

Belasting

In principe komt het geld dat Nederland besteedt aan vredesmissies van ons allemaal. We betalen belasting als we werken of producten kopen. De door ons gekozen regering bepaalt hoe zij de inkomsten verdeelt over alle ministeries.

4. De VN

De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties probeert op verschillende manieren crises te voorkomen. De Veiligheidsraad heeft 15 leden. 5 hiervan zijn dit permanent. De permanente leden zijn: China, Frankrijk, Groot-Brittannië, Rusland en de Verenigde Staten.

Handvest van de VN

Op 26 juni 1945 ondertekenden 50 landen het Handvest (op papier opgeschreven afspraken) van de Verenigde Naties. Zij wilden een oorlog als de Tweede Wereldoorlog voorkomen.

De Verenigde Naties willen:

- de internationale vrede en veiligheid behouden;
- de internationale rechtsorde en de naleving van de rechten van de mens versterken;
- ervoor zorgen dat nergens machthebbers boven de eigen regering staan;
- internationale samenwerking bij het oplossen van sociale, culturele en economische problemen stimuleren;
- vriendschappelijke verhoudingen tussen volkeren bevorderen;
- volkeren de gelegenheid tot overleg bieden.

Schorsing of uitstoting van lidstaten

Het handvest voorziet in de mogelijkheid van schorsing of uitstoting van lidstaten. Zo werd Taiwan uitgestoten als gevolg van de toetreding van China (1971) en werd Servië geschorst vanwege de oorlog op de Balkan (1994).

Veiligheidsraad

De Veiligheidsraad is een van de belangrijkste onderdelen van de VN. Er zijn 15 leden, 5 hiervan zijn dit permanent. De permanente leden zijn China, Frankrijk, Groot-Brittannië, Rusland en de Verenigde Staten. De overige 10 leden wisselen om de 2 jaar.

Deze indeling geeft de machtsverhouding van 1945 weer, toen de genoemde landen veel macht hadden. Inmiddels zijn bijvoorbeeld Duitsland en Japan steeds groter en belangrijker geworden. Sommige mensen vinden dat deze landen ook blijvend lid moeten worden.

Besluiten

De Veiligheidsraad neemt veel belangrijke besluiten, bijvoorbeeld over het sturen (uitzenden) van soldaten naar vredesmissies. Het uitzenden van soldaten in VN-verband gebeurt niet zomaar. De Veiligheidsraad moet eerst een aantal besluiten nemen. Pas dan kunnen de VN aan de VN-landen vragen om militairen in te zetten.

Vetorecht

Lidmaatschap van de Veiligheidsraad brengt een speciaal voorrecht met zich mee: het vetorecht. 'Veto' is een Latijns woord dat betekent: 'ik verbied'. Zelfs als 14 leden van de Veiligheidsraad een bepaald besluit graag willen nemen, dan kan het veto van één permanent lid dit besluit omverhalen.

Gebruik vetorecht in Koude Oorlog

Tijdens de Koude Oorlog leidde het vetorecht ertoe dat de VN bijna nooit een besluit konden doorvoeren. De Sovjet-Unie en de Verenigde Staten waren het nooit eens over acties die de ander voorstelde.

Tussen 1945 en 1989 braken in de wereld meer dan 100 grote conflicten uit. Meer dan 201.000.000 mensen sneuvelden. In de VN waren meerdere voorstellen gedaan om hier iets aan te doen. Deze voorstellen strandden echter door de uitgesproken veto's (van 1945 t/m 1989 werd 279 keer een veto uitgesproken). De meeste veto's waren afkomstig van de voormalige Sovjet-Unie en de Verenigde Staten. Zij wilden elkaar telkens weer dwarsbomen.

VN in actie

De voornaamste taak van de Veiligheidsraad is het behouden van de internationale vrede en veiligheid. Als in een land een conflict dreigt of uitbreekt dan probeert de Veiligheidsraad de crisis te voorkomen of te beëindigen.

Zo kwam de Veiligheidsraad in actie bij de crises in het Midden-Oosten en in het voormalige Joegoslavië. De Veiligheidsraad kan op verschillende manieren een crisis voorkomen of beëindigen:

- praten met degenen die betrokken zijn bij de crisis en bemiddelen tussen de partijen;
- politieke druk uitoefenen;
- een embargo instellen: het land waar het conflict dreigt mag bepaalde goederen niet meer in- of uitvoeren, het mag bijvoorbeeld geen olie meer verkopen waardoor het een groot deel van zijn inkomsten verliest;
- een vredesmacht sturen om de vrede te bewaren (peacekeeping) of af te dwingen (peace-enforcing);
- waarnemers sturen om toezicht te houden op gemaakte afspraken.

Uiteenlopende taken

Vaak is het moeilijk te bepalen waar de grens ligt tussen peacekeeping en peace-enforcing. Is de crisis eenmaal voorbij, dan kan een VN-missie zich gaan bezighouden met peacebuilding. Denk aan puinruimen, mijnen onschadelijk maken, het bouwen van scholen en ziekenhuizen en toezicht houden op nieuwe vrije verkiezingen. Een land wordt er weer bovenop geholpen en behoudt de internationale veiligheid.

5. Bosnië en Kroatië

De Joegoslavische deelstaten Slovenië, Kroatië en Bosnië verklaarden zich in 1991 en 1992 zelfstandig. De Serviërs in Servië, Kroatië en Bosnië accepteerden dat niet. Een strijd tussen diverse bevolkingsgroepen brak los. Pas eind 1995 tekenden de betrokken partijen een vredesakkoord.

Ontstaan van het conflict

In 1991 verklaarden de Joegoslavische deelstaten Slovenië en Kroatië zich zelfstandig. In 1992 deed ook Bosnië dat. De Serviërs in Servië, Kroatië en Bosnië accepteerden dat niet. Er barstte een strijd los tussen de bevolkingsgroepen in de regio: moslims, Kroaten en Serviërs. Binnen de internationale gemeenschap was geen eenduidigheid over wie schuld had en wie niet. Alle partijen schonden op grote schaal de mensenrechten.

Beëindiging van het conflict

Het was voor de internationale gemeenschap heel moeilijk 'partij' te kiezen en in te grijpen. Jarenlang probeerden de Europese Unie, de Verenigde Naties en de NAVO het conflict op diverse manieren te eindigen. Pas eind 1995 tekenden de betrokken partijen een vredesbestand.

Historisch kader

Joegoslavië ontstond na de Eerste Wereldoorlog uit 8 deelstaten, waaronder Kroatië, Bosnië en Servië. Spanningen tussen moslims, Serviërs en Kroaten zijn al bijna 500 jaar lang de bron voor bloedige conflicten op de Balkan.

Vanaf het ontstaan van Joegoslavië heerste er spanning tussen de verschillende volken, vooral tussen Kroaten en Serviërs.

Een stabiele, communistische staat onder Tito

Na de Tweede Wereldoorlog ontwikkelde Joegoslavië zich onder leiding van Tito tot een communistische staat. Tito regeerde het land met harde hand. Hij slaagde erin Joegoslavië buiten de invloedssfeer van de Sovjet-Unie te houden. Tito onderdrukte nationalistische gevoelens en uitingen van de volkeren in Joegoslavië. Deze vormden een gevaar voor de eenheid en veiligheid van Joegoslavië en Tito's positie.

Spanningen groeien na overlijden Tito

Tijdens de Koude Oorlog bleven de politieke verhoudingen in Joegoslavië betrekkelijk stabiel. Toen Tito in 1980 overleed, viel de enige invloedrijke, samenbindende factor van Joegoslavië weg. Mede door de slechte economische situatie verergerden de etnische en politieke spanningen.

Serviërs veroveren Kroatisch grondgebied

In 1991 verklaarden Slovenië en Kroatië zich onafhankelijk. Servië kon dit niet accepteren omdat in Kroatië een Servische minderheid woonde. Als tegenreactie veroverde Servië in korte tijd ongeveer 30% van het Kroatische grondgebied. De Serviërs verdreven vervolgens alle niet-Serviërs uit dit gebied. De niet-Serviërs die niet meewerkten werden mishandeld, verkracht of vermoord. Na een tijdje waren er geen niet-Serviërs in het gebied meer over. Servië had liever gewild dat Tito's Joegoslavië bij elkaar bleef.

Etnische zuiveringen

De manier waarop Servië optrad, kreeg de naam 'etnische zuiveringen'. Bij velen riepen de etnische zuiveringen herinneringen op aan de vernietigingskampen van de Tweede Wereldoorlog.

Kroaten verdrijven op hun beurt Serviërs van Krajina

Niet alleen de Serviërs maakten zich schuldig aan deze praktijk: de Kroaten hebben op hun beurt de hele Krajina - een strook land tussen Bosnië en Kroatië - etnisch gezuiverd van Serviërs.

Etnische zuiveringen in Bosnië

In 1992 verklaarde ook Bosnië zich zelfstandig. Bosnië was etnisch gezien het meest verdeeld. Er leefden moslims, Serviërs en Kroaten. Karadzic, de leider van de Serviërs in Bosnië, weigerde de onafhankelijkheid van Bosnië te accepteren. Hij ging de strijd aan tegen de Bosnische regering. Zijn Servische troepen veroverden spoedig driekwart van Bosnië. Opnieuw kwam het over en weer tot

etnische zuiveringen. Moslims, Bosnische Kroaten en Serviërs werden het slachtoffer van moordpartijen.

Acties van de VN

De Verenigde Naties verboden levering van wapens aan alle strijdende partijen. Daarnaast stelde de VN een economische boycot in tegen Klein-Joegoslavië (Servië en Montenegro). Zij konden door de boycot geen handel meer drijven met andere landen.

Beschieting en belegering van Sarajevo

Bosnische Serviërs beschoten en belegerden Sarajevo (hoofdstad van Bosnië) jarenlang. Er zijn vele onderhandelingen gevoerd, over het algemeen zonder succes. De strijdende partijen wezen overeenkomsten af of kwamen gemaakte afspraken niet na.

United Nations Protection Force

In 1992 besloten de Verenigde Naties tot de oprichting van de United Nations Protection Force (UNPROFOR). Landen uit alle delen van de wereld stelden militairen beschikbaar. De taken van UNPROFOR waren onder meer:

- het beschermen van de burgerbevolking;
- zorgen voor stabiliteit in het oorlogsgebied;
- het bevoorraden van burgers met voedsel en medicijnen.

VN-soldaten beschermen 6 Bosnische steden

De VN-soldaten waren, zoals gebruikelijk bij peacekeeping-operaties van de Verenigde Naties, licht bewapend en mochten hun wapens alleen gebruiken om zichzelf te verdedigen. 6 steden werden tot 'veilig gebied' verklaard en beschermd door VN-soldaten. Een ervan was de zone rond de stad Srebrenica.

Srebrenica en erna

Bosnische Serviërs vielen in juli 1995 de door de Verenigde Naties veilig gestelde gebieden aan. De daarop volgende moordpartijen zorgden voor meer internationale betrokkenheid bij het conflict.

Een van de belegerde gebieden was de stad Srebrenica en de zone eromheen. De bevolking in het gebied bestond overwegend uit moslims. Het gebied werd bewaakt door een Nederlands bataljon dat de Verenigde Naties vertegenwoordigde.

Bosnische Serviërs vallen Srebrenica aan

De VN-militairen waren met hun lichte wapens kansloos tegen de aanvallers. Srebrenica werd compleet onder de voet gelopen. De Bosnische Serviërs namen duizenden mannelijke burgers mee. Vermoedelijk zijn de meesten op plaatsen buiten de stad geëxecuteerd. In de omgeving van Srebrenica zijn vele massagraven gevonden.

Zware wapens worden ingezet

De val van Srebrenica en de daaropvolgende moordpartijen schokten de wereld. Frankrijk en Groot-Brittannië stuurden troepen met zware wapens naar Sarajevo om elke Bosnisch-Servische beschieting te kunnen beantwoorden. Nederland nam deel met een radar- en mortiereenheid en een eenheid mariniers.

Strijdende partijen ondertekenen vredesovereenkomst

De Amerikaanse president Clinton riep de leiders van de strijdende partijen naar de Verenigde Staten. Clinton slaagde erin om die partijen eind 1995 een bestand (vredesovereenkomst) en een verdelingsplan te laten ondertekenen. Karadzic en Mladic, de leiders van de Bosnische Serviërs, waren niet aanwezig bij de ondertekening. Zij waren bang gearresteerd te worden voor het begaan van oorlogsmisdaden.

IFOR

Na ondertekening van het bestand stuurde de NAVO, op verzoek van de VN, een goed bewapende strijdmacht naar het oorlogsgebied. Deze strijdmacht kreeg de naam IFOR (Implementation Force).

De IFOR moest naleving van het bestand garanderen. De 60.000 uitgezonden militairen:

- bewaarden de vrede;
- zagen toe op naleving van de mensenrechten;
- zagen toe op de terugkeer van vluchtelingen;
- hielpen bij de wederopbouw.

Ook de Verenigde Staten stuurden militairen in het kader van de internationale vredesmacht.

Kosovo

Na ruim 4 jaar oorlog keerde het gewone leven in het voormalige Joegoslavië moeizaam terug. Deze situatie hield niet lang stand. In 1999 barstte de strijd rond Kosovo los; een gebied met overwegend Kosovaarse Albanezen. De Servische leider Milosevic claimde Kosovo als deel van het Servische gebied in voormalig Joegoslavië.

Problemen rond ingrijpen

Waarom slaagde de wereld er niet in de strijd in Bosnië en Kroatië snel te beëindigen?

Opvallend in de strijd in Joegoslavië was de afwezigheid van een heldere conflictsituatie.

In de Korea- en de Golfoorlog was duidelijk aan te wijzen welke van de 2 betrokken staten de agressor (aanvaller) was. In Bosnië en Kroatië waren veel meer partijen bij de strijd betrokken. Het was nauwelijks mogelijk om:

- één partij de schuld te geven;
- een doelstelling voor ingrijpen te formuleren.

Regeringen en publiek in de westerse landen hadden hierdoor weinig vertrouwen in een langdurig en massaal ingrijpen.

Strijdende partijen nauwelijks te herkennen

VN-lidstaten moesten zich bovendien in een ongeregelde oorlog mengen. Verschillende partijen bestreden elkaar. De blauwhelmen konden deze strijdende partijen nauwelijks van elkaar onderscheiden. Veel gewapende strijders droegen geen uniform of liepen zelfs in buitgemaakte VN-uniformen rond.

Etnische conflicten moeilijk op te lossen

Alle partijen schonden op grote schaal de mensenrechten. De etnische zuiveringen zijn hier een schokkend voorbeeld van. R. de Wijk, politiek adviseur van de minister van Defensie zei hierover in 1996:

“Conflicten waarin etnische en religieuze sentimenten een rol spelen worden veelal gekarakteriseerd door anarchie en chaos. Het conflict gaat immers niet zozeer om concrete kwesties, zoals grondgebied, maar veelal om bepaalde vrijheden of identiteit. Voor concrete kwesties valt uiteindelijk wel een rationele oplossing te bedenken; voor zaken als identiteit nauwelijks.

Een etnische of religieuze groep die voor zijn overleven vecht, lijkt daarom bereid elke prijs te betalen, enorme verliezen te aanvaarden, elke afspraak te schenden en dat heel lang vol te houden. [...] Bovendien wordt dit soort conflicten niet uitgevochten door reguliere strijdkrachten, maar door ongeregelde strijdgroepen die veelal niet onder centraal gezag staan. [...].”

VN kon geen zware wapens inzetten in strijd

Toen de troepen van de Verenigde Naties eenmaal ter plaatse waren, bleken de militaire middelen die in de Koude Oorlog waren ontwikkeld, niet geschikt. Ook de moderne wapens die tijdens de Golfoorlog zo effectief waren kon de VN niet inzetten. De strijd werd immers niet gevoerd met grote aantallen tanks of vliegtuigen.

Lichte wapens en kleine vechtende groepen

De strijdende partijen opereerden meestal in kleine groepen en met lichte wapens. Je kunt een sluipschutter niet met een kruisraket uitschakelen. De VN-militairen moesten zich terughoudend opstellen in het gevecht:

- Het risico om slachtoffers onder de burgerbevolking te maken was erg groot.
- Strijdende partijen hebben meerdere keren VN-militairen en VN-waarnemers gegijzeld en als menselijk schild gebruikt. VN-militairen liepen tijdens een gevecht altijd het risico dat ze onverhoopt op de eigen (gegijzelde) mensen schoten.

Betrokkenheid van Nederland

Op verzoek van de Verenigde Naties bood de Nederlandse regering ondersteuning op het gebied van verbindingen en transport. Waarnemers en militaire specialisten vertrokken naar het voormalige Joegoslavië.

Later, in 1994, stuurde de Nederlandse regering een bataljon militairen (Dutchbat) naar het oorlogsgebied. In het 'veilige gebied' Srebrenica moesten Dutchbat-militairen toezien op een stabiele en veilige toestand. De middelen voor peacekeeping bleken ontoereikend toen Bosnische Serviërs de enclave aanvielen.

Nederlandse militairen ingezet bij IFOR en SFOR

Na de val van Srebrenica stelde Nederland een gemechaniseerd bataljon beschikbaar voor de troepen van de Implementation Force (IFOR) van de NAVO. IFOR moest een beschermende buffer vormen tussen de strijdende partijen zodat zij niet meer met elkaar konden vechten. Toen het mandaat van IFOR in december 1996 afliep bleek militaire aanwezigheid nog steeds gewenst. Op basis van een nieuw mandaat is een troepenmacht samengesteld onder de naam Stabilisation Force (SFOR).

EUFOR

Op 2 december 2004 droegen de NAVO-troepen het commando in Bosnië-Herzegovina over aan de Europese Unie (EU). Hiermee kwam een einde aan de SFOR. De European Union Force (EUFOR) zet de taken van SFOR voort. De belangrijkste doelen van EUFOR:

- Zorgen dat de voormalig strijdende partijen niet weer gaan vechten.
- Toezien op naleving van de Dayton-akkoorden die de onafhankelijkheid van Bosnië-Herzegovina regelen.

Verkleining van Althea

'Althea' - zoals de EU-missie genoemd wordt - is met dezelfde troepenomvang begonnen (circa 6.000) als waarmee SFOR eindigde. De Bosnië-Herzegovina verkiezingen op 1 oktober 2006 zijn rustig verlopen. In december 2006 besloot de EU Raad voor Algemene Zaken en Externe Betrekkingen (RAZEB) om EUFOR Althea vanaf 2007 te verkleinen. Er zijn daarom niet veel Nederlandse militairen meer in Bosnië.

6. Golfoorlog

Irak viel, onder leiding van Saddam Hoessein, in 1990 Koeweit binnen. Hoessein had hiervoor economische redenen. De Verenigde Naties kwamen hiertegen met succes in actie. Dit leidde tot een nieuw optimisme.

Samenvatting

De Golfoorlog vond begin jaren '90 plaats. Irak viel in 1990, onder leiding van Saddam Hoessein, om economische redenen Koeweit binnen. De Verenigde Naties (VN) kwamen hiertegen gezamenlijk in actie.

De VN probeerden eerst te onderhandelen. Hierna stelden ze een handelsembargo in tegen Irak. Dit betekende dat Irak geen goederen meer mocht in- of uitvoeren. Toen dit niet hielp, deden de VN begin 1991 een grootscheepse luchtaanval op Irak. Deze aanval verdreef de Iraakse troepen uit Koeweit.

Optimisme over een Nieuwe Wereldorde

De luchtaanval stond voornamelijk onder Amerikaanse leiding. Vrijwel alle landen in de wereld steunden de actie, ook de Sovjet-Unie. Het succes van het ingrijpen in de Golfoorlog leidde tot een nieuw optimisme. Met de 'Nieuwe Wereldorde' van na de Koude Oorlog zijn de VN voortaan in staat verstoringen van vrede snel en effectief op te lossen.

Verloop van het conflict

In de nacht van 1 op 2 augustus 1990 vielen Iraakse troepen Koeweit binnen, een land dat - net als Irak - rijk is aan olie. De Iraakse leider Saddam Hoessein hoopte met de olie van Koeweit de grote economische problemen in zijn land op te lossen.

Saddam verwachtte wel dat de zaak in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties aan de orde zou komen. Hij zette toch door omdat hij schatte dat één van de staten wel zijn vetorecht zou gebruiken.

Onderhandeling en handelsembargo leverden niets op

De Veiligheidsraad kwam direct bijeen en probeerde Saddam Hoessein eerst door onderhandelingen over te halen om zich uit Koeweit terug te trekken. Dat leverde niets op. Daarop namen de Verenigde Naties maatregelen: er werd een handelsembargo ingesteld tegen Irak. Dit betekende dat Irak geen goederen meer mocht in- of uitvoeren.

Optreden met geweld

Toen onderhandelen en embargo niet bleken te helpen, heeft de Veiligheidsraad 2 besluiten genomen die het mogelijk maakten om met geweld op te treden:

- Besluit eind augustus 1990: er mag geweld gebruikt worden bij sancties tegen Irak.
- Besluit november 1990: gebruik van geweld is toegestaan om Iraakse troepen te verdrijven als deze zich op 15 januari 1991 nog niet uit Koeweit hebben teruggetrokken (een ultimatum).

Vorbereiding van luchtaanval

Irak verwierp het ultimatum. Vorbereidingen voor een coalitie voor een grote militaire actie gingen van start. In korte tijd wist de Amerikaanse president Bush een coalitie van zo'n 30 landen op te bouwen. Samen stuurden ze ruim een half miljoen manschappen naar de Perzische Golf. De meeste manschappen vestigden zich in Saoedi-Arabië aan de grenzen van Koeweit en Irak.

Een 5 weken durende luchtaanval op Irak

Saddam Hoessein bleef weigeren zijn troepen terug te trekken uit Koeweit. De Veiligheidsraad gaf daarom toestemming tot een grootscheepse aanval van de coalitie op Irak. Begin 1991 bombardeerden de manschappen ruim 5 weken Irak vanuit de lucht. De Iraakse grondtroepen en luchtmacht raakten hierdoor ernstig verzwakt. Binnen enkele dagen vluchtten de Iraakse troepen weg uit Koeweit. De Iraakse soldaten gaven zich massaal over of sloegen op de vlucht. Koeweit was weer vrij.

Optreden van de Verenigde Naties

De Golfoorlog was de tweede keer dat de Verenigde Naties (VN) in een gewapend conflict gezamenlijk in actie kwamen tegen een agressor (aanvaller). Het eerste gezamenlijk optreden was tijdens de Korea-oorlog, 40 jaar eerder.

In de periode tussen 'Korea' en 'de Golf' ondernamen de VN geen militaire dwangmaatregelen, terwijl er meer dan eens sprake was van agressie. De oorzaak hiervan is dat de VN tijdens de Koude Oorlog bijna nooit een besluit konden doorvoeren vanwege het vetorecht. De meeste veto's (Latijns voor 'ik verbied') waren afkomstig van de voormalige Sovjet-Unie en de VS. De voormalige Sovjet-Unie en de VS waren het nooit eens over acties die de ander voorstelde.

Verenigde Staten en Sovjet-Unie komen op een lijn

Omstreeks 1990 kwamen de VS en Sovjet-Unie op een lijn. De Sovjet-Unie zat sinds 1985 in een hervormingsproces. Dit leidde uiteindelijk tot het eind van de communistische overheersing. De twee voormalige vijanden zochten toenadering. De Sovjet-Unie steunde de voorstellen van de VS in de Veiligheidsraad.

Ook steun van Arabische staten

Het feit dat Arabische staten onder Amerikaanse leiding tegen een andere Arabische staat ten strijde trokken was uniek in de geschiedenis. De Arabische landen steunden de militaire actie om 2 redenen:

- Zij voelden zich bedreigd. Saoedi-Arabië was bang dat Irak door zou gaan met de annexatie (inname) van buurlanden.
- Zij waren ongerust over de olievoorziening aan de wereld. Deze kwam door de bezetting van Koeweit in gevaar.

Instellen handelsembargo en lucht embargo

De Verenigde Naties besloten niet direct tot een militaire actie over te gaan. De Veiligheidsraad legde Irak eerst een handelsembargo op: de wereld mocht, behalve medicijnen en voedsel, geen producten meer aan Irak leveren. De VN zagen er op toe dat het embargo werd nageleefd door bijvoorbeeld schepen naar Irak te controleren. Gebruik van geweld bij controles was toegestaan. De veiligheidsraad had hiervoor toestemming gegeven. Een volgende maatregel was een lucht embargo: vliegen van en naar Irak werd verboden.

Veiligheidsraad gaat over tot militaire actie

De embargo's brachten Irak wel in de problemen, maar leidden niet tot de terugtrekking van troepen. Daarom besloot de Veiligheidsraad tot militaire actie. De militaire actie verliep van beperkt tot grootschalig en werd stopgezet zodra de troepen uit Koeweit vertrokken.

Rol van de VS

De leidende rol van de Amerikanen in de Golfoorlog was opvallend. Net als tijdens de Korea-oorlog leverden de Verenigde Staten de meeste troepen en materieel. Bovendien had de VS de militaire en politieke leiding.

Er was natuurlijk veel overleg tussen de 30 landen die manschappen stuurden. Maar de Verenigde Staten namen de beslissingen, bijvoorbeeld over het einde van de oorlog.

Europese verdeeldheid

De West-Europese landen in de West-Europese Unie (WEU) werkten in het begin goed samen. De WEU is een militair bondgenootschap van enkele West-Europese landen. Toen de strijd tegen Irak begon ontstond verdeeldheid:

- Groot-Brittannië volgde nadrukkelijk de Amerikaanse lijn.
- België wilde niet deelnemen.
- Frankrijk probeerde op eigen gelegenheid vredesonderhandelingen te voeren.
- Duitsland werd gehinderd door de grondwet die inzet van de Duitse krijgsmacht buiten het NAVO-gebied niet toeliet.
- De Europese verdeeldheid zorgde er mede voor dat de Verenigde Staten de leidende rol in veiligheidskwesties konden handhaven.

Betrokkenheid van Nederland

Nederland leverde tijdens de Golfoorlog een ondersteunende bijdrage. Aan de bijdrage is goed te zien dat de Nederlandse krijgsmacht in 1990 nog georganiseerd was volgens de patronen van de Koude Oorlog.

Verdediging van het NAVO-grondgebied werd in die tijd nog als eerste taak beschouwd. Het verlenen van humanitaire hulp werd pas later een van de hoofdtaken van de Nederlandse krijgsmacht.

Marineschepen patrouilleerden in de Golf

Voordat de strijd uitbrak, patrouilleerden Nederlandse marineschepen samen met schepen van andere landen in de Golf. Zij hadden de taak om na te gaan of er geen schepen met verboden goederen op weg waren naar Irak.

Geneeskundige zorg

Nederland stuurde:

- een noodhospitaal van de marine naar Dubai;
- een medisch team van de landmacht naar Saoedi-Arabië.

Inzet van Patriot-luchtafweerraketten

Nederland stationeerde eenheden met Patriot-luchtafweerraketten in Turkije en Israël. Zij hadden de taak om Iraakse raketaanvallen op Israël tegen te gaan. De Patriot-raketten bleken militair gezien weinig effectief. Voor de bevolking had het zenden van de Patriots echter een grote psychologische waarde. Het gaf hen het gevoel dat de Verenigde Naties ook hun landen bijstonden.

Hulp na de Golfoorlog

Na de Golfoorlog bleven Nederlandse militairen hulp bieden:

- In Noord-Irak verleenden militairen genie- en medische hulp aan Koerden.
- In de Perzische Golf hielpen Nederlandse mijnenjagers bij het opruimen van mijnen.

Wapens

De beschikbare militaire middelen in de Golfoorlog waren een erfenis uit de Koude Oorlog. Tijdens de Koude Oorlog hadden zowel het Oosten als het Westen grote legers opgebouwd.

Daardoor konden de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en Frankrijk in korte tijd enkele honderdduizenden getrainde militairen naar Saoedi-Arabië overbrengen.

Precisiewapens

Ook de wapensystemen dateerden uit de laatste jaren van de Koude Oorlog. Kenmerkend voor deze wapens was de hoogwaardige technologie. Geleide bommen vanuit de lucht raakten met grote precisie het doel. Dat gold ook voor de kruisraketten, afgevuurd van Amerikaanse schepen in de Perzische Golf.

Elektronische oorlogvoering

De elektronische oorlogvoering ontregelde het Iraakse afweergeschut volkomen. De militairen hadden warmtebeeldapparatuur tot hun beschikking. Hiermee konden zij 's nachts ingegraven Iraakse tanks opsporen en onschadelijk maken. De hightech militaire middelen troffen hoofdzakelijk militaire doelen. Hierdoor ontstond bij het publiek de indruk van een 'clean war', een kortstondige 'chirurgische' operatie.

Een televisieoorlog

De media deden uitgebreid verslag van de Golfoorlog. De officiële beelden van de Amerikaanse regering bestonden vooral uit opnamen waarop te zien was hoe militairen vanuit de lucht uiterst precies op doelen mikten.

De televisiebeelden zorgden ervoor dat velen het uitschakelen van militaire doelen vergeleken met een computerspelletje. Tientallen miljoenen mensen hebben de Golfoorlog 'van nabij' meegemaakt door overdag of 's nachts naar de rechtstreekse verslagen van de Amerikaanse televisiezender CNN te kijken.

Amerikaanse bom valt op schuilkelder

Peter Arnett, reporter bij CNN, was de laatste westerse verslaggever in Bagdad (overigens onder permanente bewaking van de Iraakse veiligheidsdienst). Arnett verzorgde onder meer berichtgeving over de gruwelijke gevolgen van een Amerikaanse bom op een overvolle schuilkelder. De Amerikaanse militaire en politieke leiders waren hier niet blij mee. Zij toonden liever het volgende beeld: een technische oorlog, met effectieve wapens tegen gebouwen en installaties, waarbij nauwelijks slachtoffers te betreuren waren.

Anti-Saddamstemming

De publieke opinie in het Westen bleef voor ingrijpen. Het volk vond Saddam Hoessein een brute onderdrukker van het weerloze Koeweit en het eigen volk. Dikwijls werd hij vergeleken met Hitler. De algemene anti-Saddamhouding zorgde voor publieke steun bij het ingrijpen van de Verenigde Naties.

7. Irak

Na de Golfoorlog spraken de Verenigde Naties (VN) met Irak af dat Irak haar massavernietigingswapens weg moest doen. Irak werkte echter niet mee aan controles. Mede door de aanslagen van '11 september' besloot Amerika dit niet langer te tolereren en in te grijpen.

Aanloop naar de oorlog

Op 17 januari 1991 begon de Golfoorlog. Doel was het verdrijven van de Iraakse troepen uit Koeweit. Een grote coalitie van landen voerde de strijd, onder aanvoering van de Verenigde Staten (VS).

Begin maart 1991 was Koeweit bevrijd van de Irakezen. Er kwam een wapenstilstand. Een voorwaarde voor het sluiten van de wapenstilstand was dat Irak zich zou ontdoen van zijn massavernietigingswapens.

Controle op aanwezigheid massavernietigingswapens

Wapeninspecteurs van de Verenigde Naties zouden erop toezien dat Irak zich ontdoed van haar massavernietigingswapens. Irak werkte niet mee met de wapeninspecteurs. In december 1998 was de Iraakse sabotage zo groot dat de inspecteurs vertrokken. De Iraakse tegenwerking en de afwezigheid van controle voedden de angst dat het regime van Saddam Hoessein nog steeds bezig was met de productie van massavernietigingswapens.

Terreurdreiging

In de loop der jaren legde Irak alle oproepen om de VN-inspecteurs weer toe te laten naast zich neer. Saddam Hoessein wilde geen openheid van zaken geven over zijn wapenprogramma's. Mede vanwege de terreuraanslagen van 11 september 2001 besloten de Amerikanen deze weigering niet langer te tolereren. Ze drongen er bij de Veiligheidsraad van de VN op aan dit voorbeeld te volgen.

Irak stemt toe met terugkeer wapeninspecteurs

Onder toegenomen druk stemde het Iraakse bewind op 16 september 2002 toe met de terugkeer van de wapeninspecteurs. Ze kwamen niet terug met de door de VS gehoopte resultaten. De Irakezen gingen door met het plegen van obstructie (belemmering van de gang van zaken).

Resolutie 1441

Uiteindelijk nam de Veiligheidsraad in november 2002 resolutie 1441 aan. De resolutie bood Bagdad een laatste kans eerdere resoluties uit te voeren, anders volgden nadelige consequenties. In maart 2003 concludeerden Amerikanen en Britten dat Irak onvoldoende medewerking had verleend. Zij besloten over te gaan tot gewapende actie.

Het conflict

In de vroege ochtend van 20 maart 2003 vielen vliegtuigen en kruisraketten de Iraakse hoofdstad Bagdad aan. Diezelfde avond begon de grondcampagne.

De coalitie rukte snel op en veroverde Bagdad op 9 april. Vijf dagen later viel het laatste bolwerk van Saddam Hoessein: zijn geboorteplaats Tikrit.

Deelnemende landen

De coalitie bestond uit minder landen dan tijdens de Golfoorlog in 1991. De coalitie werd gevormd door:

- de Amerikanen (leverden de hoofdmoot van de strijdkrachten);
- de Britten (goede tweede in het leveren van strijdkrachten);
- Special Forces uit Australië;
- kleinere contingenten (afvaardigingen) uit Midden-Europese landen als Polen en Tsjechië;
- 28 andere landen.

Op 22 mei 2003 nam de Veiligheidsraad resolutie 1483 aan. De Veiligheidsraad richtte de Stabilisation Force Iraq (SFIR) op.

SFIR heeft als doel de Irakezen te helpen met:

- de wederopbouw van Irak;
- de hervorming van overheidsinstanties;
- het creëren van stabiliteit en veiligheid.

SFIR deelde het operatieterrein van Irak op in 4 sectoren:

- het noorden (Amerikaanse verantwoordelijkheid);
- Bagdad (Amerikaanse verantwoordelijkheid);
- het midden (onder Poolse verantwoordelijkheid);
- het zuiden (onder Britse verantwoordelijkheid).

De Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk zijn bestuurlijk verantwoordelijk voor de SFIR. SFIR is nadrukkelijk geen instrument om Irak te bezetten (SFIR is geen 'bezettende mogendheid').

Betrokkenheid van Nederland

Nederland leverde een bijdrage aan de vredesmissie in het zuiden van Irak. Zo hebben de Nederlandse militairen bijgedragen aan het creëren en handhaven van rust en stabiliteit in de provincie Al Muthanna.

De Nederlandse militairen hebben lokale politieagenten opgeleid. Dit vormde een grote stimulans voor de zelfstandigheid van de provincie.

Mankracht

De eerste 25 militairen van de Nederlandse krijgsmacht vertrokken op 2 juli 2003 naar Irak. Vlak hierna volgde een contingent (afvaardiging) van zo'n 2.800 man. Het laatste contingent (SFIR5) loste in november 2004 SFIR4 af. Eind maart 2005 keerden de laatste militairen van SFIR5 terug naar Nederland.

8. Afghanistan

Osama Bin Laden zat achter de terroristische aanvallen op 11 september 2001 in de Verenigde Staten. Een belangrijk deel van de organisatie van Osama Bin Laden bevond zich in Afghanistan waar de Taliban aan de macht was.

Ondanks internationale druk bleef de Taliban-regering in Kabul (de hoofdstad van Afghanistan) Al Qaida steunen. Daarom begonnen de Verenigde Staten en Groot-Brittannië een militaire operatie tegen Al Qaida en Taliban-eenheden.

Waarom naar Afghanistan?

Op 11 september 2001 schrok de wereld op van de terroristische aanvallen op de Verenigde Staten. Met gekaapte passagiersvliegtuigen vielen terroristen het World Trade Centre (New York) en het Pentagon (Washington) aan.

Duizenden mensen kwamen om het leven. De aanslagen bleken het werk van het Al Qaida-netwerk, geleid door Osama Bin Laden.

De strijd tegen internationaal terrorisme

De internationale gemeenschap, met Amerika voorop, ging de strijd aan tegen het internationaal terrorisme. Het Al Qaida-netwerk had nauwe banden met de Taliban-regering in Afghanistan. Een belangrijk deel van de organisatie van Osama Bin Laden bevond zich in Afghanistan. Ondanks internationale druk bleef de Taliban-regering in Kabul (de hoofdstad van Afghanistan) Al Qaida steunen.

Operatie Enduring Freedom

De Verenigde Staten en Groot-Brittannië richtten op 7 oktober 2001 Operatie Enduring Freedom (OEF) op. Deze militaire operatie was gericht tegen Al Qaida en Taliban-eenheden in Afghanistan. Het Taliban-regime werd in korte tijd verslagen.

Een nieuwe interim-regering in Kabul

Op 22 december 2001 ontstond in Kabul een nieuwe interim-regering. Interim betekent tijdelijk, totdat er nieuwe verkiezingen zijn gehouden. Om de interim-regering te helpen bij handhaving van de veiligheid stelde de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties de International Security Assistance Force (ISAF) in.

International Security Assistance Force

Op 22 december 2001 ontstond in hoofdstad Kabul een nieuwe interim-regering. De VN-veiligheidsraad richtte de International Security Assistance Force (ISAF) op om de regering in Kabul te helpen bij het handhaven van de veiligheid.

De VN-veiligheidsraad gaf ISAF een zo stevig mogelijk mandaat (opdracht): ISAF mag desnoods met militair geweld de veiligheid handhaven. De eerste 2 jaar was ISAF alleen in Kabul aanwezig. In oktober 2003 breidde de taak van ISAF uit naar andere delen van Afghanistan.

Een nieuwe president en kabinet

Na democratische verkiezingen werd op 9 oktober 2004 Hamid Karzai president van Afghanistan. Het nieuwe kabinet van Karzai trad aan op 24 december 2004.

De organisatie van ISAF

De NAVO leidde operatie ISAF. Het hoofdkwartier van ISAF was in Kabul. Meer dan 35 landen deden mee. In totaal bestond ISAF uit 35.000 militairen. De Verenigde Staten en Groot-Brittannië leverden de meeste militairen. Ook Nederland deed mee.

Nederlandse militairen in Afghanistan

Ook Nederland leverde militairen voor de ondersteuningsmacht ISAF. De belangrijkste bijdrage was de Task Force Uruzgan in Uruzgan en de politietrainingsmissie in Kunduz. Daarnaast waren vele Nederlandse militairen actief binnen diverse hoofdkwartieren. Op dit moment verzorgt Defensie weer opleidingen in Afghanistan.

Overige missies

Turkije

Defensie beschermde de bevolking en het grondgebied van Turkije tegen mogelijke raketaanvallen vanuit Syrië met 2 luchtverdedigingssystemen. De systemen hadden een puur defensieve taak. Defensie betekent verdediging. De missie begon op 26 januari 2013 eindigde eind januari 2015.

Mali

De VN-operatie in Mali moet de veiligheid en stabiliteit in het land herstellen en de burgers beschermen. De Nederlandse militairen voeren in Mali vooral verkenningen uit en verzamelen inlichtingen. Die informatie gebruikt de commandant van de VN-missie om operaties voor te bereiden. De Nederlanders vormen daarmee de oren en ogen binnen de VN-missie. Daarnaast helpen civiele deskundigen de Malinese politie en rechtsstaat te verbeteren. De missie begon in april 2014.